

HET DIGITAAL MONTESSORI KINDVOLGSYSTEEM

EEN TOELICHTING VOOR OUDERS EN VERZORGERS

De toelichting is geschreven voor ouders en verzorgers van kinderen in
de montessori peutergroepen en het montessori basisonderwijs

Inhoudsopgave

Doel van de toelichting.....	2
Algemene informatie.....	2
Opbouw MKVS.....	3
De signaleringen.....	3
De registratie.....	3
Het ontwikkelingsprofiel	3
Ontwikkeling.....	4
Arceringen	4
Verslag.....	4
Werk van het kind	4
Toelichting over het ontwikkelingsprofiel	5
1. Waarneming.....	5
2. Motoriek.....	5
3. Taal	7
4. Rekenen/wiskunde.....	10
5. Geometrie.....	12
6. Kennisgebieden	13
7. Perioden van groei	14
Bronnenlijst	19

Doel van de toelichting

Op de montessori peutergroep of basisschool die uw kind bezoekt wordt het Montessori Kind Volg Systeem (MKVS) gebruikt om van uw kind vast te stellen en vast te leggen hoe het zich ontwikkelt. De leid(st)ers vinden het belangrijk dat u weet wat het MKVS inhoudt, zodat de informatie die u als ouder / verzorger krijgt helder en duidelijk is.

Van oudsher tot aan de huidige tijd toe is het in het montessorionderwijs altijd belangrijk geweest de ouders / verzorgers goed te informeren. Dit om de opvoeding thuis en op school zo goed mogelijk op elkaar af te kunnen stemmen. Montessori opvoeding en onderwijs hebben een duidelijk eigen karakter.

Het kind zelf en zijn/haar ontwikkeling staan centraal in de begeleiding. Er is sprake van eigen materialen en een eigen, specifiek taalgebruik.

De materialen worden ook in het MKVS genoemd. U kunt natuurlijk altijd terecht in de groep van uw kind om deze materialen te bekijken, daarnaast is het aan te raden eens te kijken op de site van de firma Nienhuis: www.nienhuis.com

Typische voorbeelden van de eigen montessoritaal zijn de woorden en de betekenis van:

- de leidster / leider
- werken, werktijd
- onderbouw, middenbouw en bovenbouw
- observeren
- gevoelige periodes
- perioden van groei

Algemene informatie

Volgens de Wet op het Primair Onderwijs is iedere school verplicht om de ontwikkeling van kinderen gedurende hun hele basisschoolloopbaan te volgen en deze vast te leggen in een leerlingvolgsysteem.

Iedere peutergroep en basisschool is vrij in de keuze welk systeem hiervoor wordt gebruikt. De eis vanuit de inspectie is dat de inhoud voldoet aan landelijk gestelde eisen en dat er sprake is van een doorgaande en duidelijke opbouw

In grote lijn zijn er twee typen volgsystemen:

1: Systemen waarbij men door middel van een set methodeonafhankelijke, genormeerde toetsen, gegevens van kinderen verzamelt. Een bekend voorbeeld is het leerlingvolgsysteem van het CITO.

2: Systemen die gedrag en vaardigheden in kaart brengen vanuit observaties, gesprekken met kinderen, evaluaties en indien nodig vanuit diagnoses. Het MKVS is hier een voorbeeld van.

Wij gebruiken op deze school het MKVS, dat door de Nederlandse Montessori Vereniging wordt aanbevolen om op elke montessorischool te gebruiken.

Het MKVS richt zich op het in beeld brengen van gedrag en vaardigheden van individuele kinderen ten aanzien van bepaalde ontwikkelingsgebieden. Het MKVS beperkt zich niet alleen tot de "leervakken", maar heeft ook aandacht voor bijvoorbeeld het werkgedrag, de motoriek en de sociale vaardigheden van een kind. Met het MKVS streeft de leid(st) ernaar een totaalbeeld van uw kind te schetsen. Ook helpt het MKVS de leid(st)er om weloverwogen beslissingen te nemen voor het verder begeleiden van uw kind.

Het beeld van uw kind wordt samengesteld door observatie, evaluatie en registratie op basis van het dagelijks functioneren. U wordt als ouder goed geïnformeerd over de totale ontwikkeling van uw kind. De onderdelen die in het MKVS worden gevolgd sluiten aan bij de manier van werken en de specifieke montessoriontwikkelingsmaterialen die gehanteerd worden in het montessorionderwijs. Het is dus een systeem dat bij uitstek past bij de werkwijze en doelstellingen van het montessorionderwijs.

Opbouw MKVS

De signaleringen

Binnen het montessorionderwijs is het observeren door de leid(st)er een belangrijk middel om op de hoogte te raken van de ontwikkelingsmomenten die het kind laat zien. Wanneer de leid(st)er bij een kind zit noteert zij kort die dingen die opvallend zijn in de ontwikkeling. Dat kan bijvoorbeeld zijn dat een kind een bepaalde vaardigheid ineens beheerst maar ook dat iets juist niet wil lukken. Die dagelijkse korte aantekeningen die van ieder kind worden gemaakt, worden binnen het MKVS "signaleringen" genoemd. De signaleringen worden in de computer ingevoerd en er wordt vastgelegd welke keuze de leid(st)er maakt voor de begeleiding. Wij noemen dit de beslissingsmomenten. De leid(st)er kan bij zijn / haar signalering de keuze maken uit de volgende beslissingsmomenten:

(af-)wachten (W)

Begeleiden/ lesje (L)

Diagnosticeren (D)

Observeren (O)

Evalueren / vragen stellen (E)

Registreren (R)

De registratie

Wanneer de leid(st)er naar aanleiding van haar signalering bij een kind besluit om het ontwikkelingsmoment te registreren opent hij /zij het kinddossier. In het digitale kinddossier zijn de ontwikkelingsmomenten per ontwikkelingsgebied in detail uitgewerkt. Als een leid(st)er gezien heeft dat een kind duidelijk in ontwikkeling is of dat de ontwikkeling op een bepaald gebied zelfs is afgerond, dan wordt dit geregistreerd in het kinddossier. De leid(st)er doet dit door het bij de ontwikkeling passende hokje in te kleuren.

Er wordt daarbij het volgende onderscheid gemaakt:

- De ontwikkeling is in gang gezet (enkel streepje)
- De ontwikkeling is stabiel (half hokje)
- De ontwikkeling is afgerond (volledig hokje)

Rekenen/wiskunde	Getal begrip	Begrip van grootheden
		Begrip van getallen
	Getalinzicht bewerkingszicht	Hele getallen
		Breuken
		Decimale getallen
		Procenten
		Machten
		Veelvouden/factoren
		Verhoudingen
		Verbanden
	Vaardigheden	Hoofdrekenen
		Automatiseren/memoriseren
		Zakrekenmachine

Het ontwikkelingsprofiel

Ieder kind heeft een eigen ontwikkelingsprofiel. Dit is een overzicht waar iedere drie à vier onderwijsmaanden de ontwikkeling per ontwikkelingsgebied schematisch wordt weergegeven. Deze wordt gebruikt vanaf het moment dat uw kind de school bezoekt tot aan het einde van de basisschool. Alle ontwikkelingsgebieden staan hierop vermeld.

Opties		Bovenbouw				
		53	56	60	63	66
Taal	Spraak taal	Schrijfschrift				
		Fonologie				
		Morfologie				
		Syntaxis				
		Semantiek				
		Pragmatiek				
		Metalinguïstiek				
		Taalgeheugen				
		Woorden maken				
		Zinnen maken				
Taal	Gesprek taal basisschool spelling	Teksten maken				
		Woordsoorten benoemen				
		Zinnen ontleden				
Taal	Taalgedrag/behersing	Taalgedrag/behersing				

U kunt het horizontaal (per ontwikkelingsgebied) en verticaal (totale ontwikkeling) lezen.

Het computerprogramma zet de door de leid(st)er geregistreerde ontwikkelingen automatisch over naar het ontwikkelingsprofiel. Daar waar de afgelopen 3 maanden ontwikkeling is geweest ziet u een

stip staan. De ontwikkeling van uw kind wordt vergeleken met zijn/haar ontwikkeling in de voorgaande periode en niet met de ontwikkeling van andere kinderen.

Ontwikkeling

Op het profiel ziet u bovenaan de onderwijsmaand waarin het kind zich op dat moment bevindt. Daaronder ziet u een kolom. Bovenaan deze kolom staan een pijl naar links, een + teken, een ++ teken en een pijl naar rechts.

- Als bij de pijl naar links een stip staat, dan is er vergeleken bij de afgelopen periode sprake van dat het kind achteruit is gegaan op een onderdeel binnen dat ontwikkelingsgebied
- Als het + teken is ingevuld betekent dit dat de ontwikkeling van een kind in gang is gezet. Dit zie je vaak als een ontwikkeling net begonnen is.
- Als bij het ++ teken een stip staat betekent dit dat er bij uw kind sprake is van een stabiele ontwikkeling binnen het ontwikkelingsgebied.
- Als bij de pijl naar rechts een stip staat betekent dit een opvallende en meestal snelle ontwikkeling binnen een ontwikkelingsgebied.

Arceringen

Op het profielblad staan bij een aantal ontwikkelingsgebieden arceringen (grijze gebieden). Zo is het ontwikkelingsgebied waarneming gearceerd vanaf 30 maanden onderwijs. In de meeste gevallen zal het zo zijn dat kinderen de items op het profiel ten aanzien van de waarneming vanaf 30 maanden beheersen, ze zijn daarom grijs.

Ook kan het zijn dat juist in het begin een aantal onderwijsmaanden gearceerd zijn bij een bepaald ontwikkelingsgebied. Dit komt omdat in de meeste gevallen kinderen in deze maanden nog niet met de ontwikkeling op dit gebied begonnen zijn. U ziet dit bijvoorbeeld bij Engels. Natuurlijk blijft het zo dat kinderen zich niet altijd allemaal in de lijn der verwachting ontwikkelen. Het kan daarom zo zijn dat er toch ontwikkeling in deze grijze gebieden heeft plaatsgevonden. Op het profiel kunt u dat dan gewoon zien.

Verslag

Naar aanleiding van het driemaandelijks ontwikkelingsprofiel vindt er een gesprek met u plaats over de ontwikkelingsmomenten van uw kind. Ter ondersteuning hiervan heeft de leid(st)er ook een verslag ingevuld. Dit verslag is een vertaling van het ontwikkelingsprofiel.

In het verslag staat, per ontwikkelingsgebied, kort beschreven waaraan uw kind de afgelopen periode concreet heeft gewerkt en hoe dit is gegaan. Daarnaast worden hierin ook de aandachtspunten voor de komende periode beschreven. Er is een onderbouw-, middenbouw- en bovenbouwversie van het verslag. Deze verslagen verschillen van elkaar omdat bepaalde ontwikkelingsmomenten niet voor alle bouwen van toepassing zijn. Niet ieder ontwikkelingsgebied komt namelijk op iedere leeftijd evenveel aan bod. Ook zal uw kind zich niet iedere periode evenveel ontwikkelen ten aanzien van ieder ontwikkelingsgebied.

Werk van het kind

Aan het verslag wordt soms werk van het kind toegevoegd. Dit kunnen bijvoorbeeld tekeningen, verwerkingen van een materiaal of zelfgemaakte teksten zijn.

Toelichting over het ontwikkelingsprofiel

Hieronder wordt per ontwikkelingsgebied aangegeven wat het omvat, waarom het belangrijk geacht wordt en waarnaar gekeken wordt.

De volgorde die is aangehouden komt overeen met de volgorde op het ontwikkelingsprofiel en de volgorde in het verslag. Wanneer u een term in het verslag of profiel niet begrijpt kunt u de betekenis daarvan terug vinden in de volgende toelichting.

1. Waarneming

Binnen het montessorionderwijs wordt expliciete aandacht gegeven aan de waarneming. Hieraan werd door Maria Montessori zeer veel belang toegekend, evenals in de huidige opvattingen over hoe jonge kinderen het beste leren. Zij sprak over de opvoeding van de zintuigen. Door middel van de zintuigen wordt contact gelegd met de omgeving. De waarde van goed ontwikkelde zintuigen blijft voor het hele leven.

De ontwikkeling van de zintuigen vindt vooral plaats tot het zesde, zevende levensjaar. Juist rond deze leeftijd worden fundamentele begrippen ontdekt, geleerd en opgeslagen in het geheugen.

In het profiel ziet u bij waarneming de onderdelen zien, horen, voelen, proeven/ ruiken en wegen staan. Er wordt bij alle onderdelen onderscheid gemaakt in hoedanigheid en contrasten, gelijkheid en graadsverschil.

Bij deze onderdelen wordt ten eerste gekeken of het kind de verschillen kan constateren in de hoedanigheid van een voorwerp: een blok is groot of klein; een geluid is hard of zacht; een plankje voelt zwaar aan of licht.

Eerst ervaart het kind dit, later leert het de eigenschap benoemen. Ook zal het kind gelijkheid ontdekken: deze blokken zijn even dik; dit smaakt hetzelfde; het geluid is even hard. Ook hier gaat ervaren vooraf aan het verwoorden. Als het kind graadsverschil ervaart kan het reeksen maken. Het ordent allerlei kleuren rood van licht naar donker. Het legt de schuurpapieren plankjes van ruw naar ruwst. Vervolgens benoemt het kind de vergelijkende en overtreffende trap (ruw – ruwer – ruwst). Bij ieder onderdeel wordt erop gelet of het kind de kennis van deze eigenschappen toepast in de omgeving. De leid(st)er hoort kinderen zeggen: De muur voelt ruw aan. De citroen smaakt zuur. Mijn trui is donkerder blauw dan jouw broek.

2. Motoriek

2.1 Grote motoriek

Grote motoriek wordt ook wel voortbewegingmotoriek genoemd. Bij dit onderdeel wordt gekeken naar de manier van bewegen in verschillende situaties. Voornamelijk tijdens het buiten spelen en het gymmen valt er veel te zien, maar ook tijdens het werken. Er wordt op allerlei onderdelen van het bewegen gelet:

2.1.1 Fysiologische kenmerken

Onder fysiologische kenmerken verstaan we de lichamelijke processen van de mens die van invloed kunnen zijn op de grote motoriek. Deze processen kunnen in evenwicht zijn of verstoord.

Onder dit kopje noteert de leid(st)er of er sprake is van lichamelijke problemen bij een kind. Er zal aan u en aan de (school)arts worden gevraagd of het kind een gezond lichaam heeft dat volledig functioneert.

2.1.2 Fysieke kenmerken

Bij fysieke kenmerken gaat het over de lichamelijke groei van kinderen en over het ontwikkelen van een beeld over het eigen lichaam. Kent het kind de mogelijkheden van het eigen lichaam en dat van anderen?

2.1.3 Motorische kenmerken

Motorische kenmerken zeggen iets over de ontwikkeling van de manier waarop kinderen zich bewegen. Wij kijken hierbij naar hoe zij zich voortbewegen(kruipen, lopen, t/m hinkelen) of zij kunnen balanceren (evenwicht) en hoe de houding van het kind is.

2.1.4 Cognitieve kenmerken

Wanneer wij kijken naar de cognitieve kenmerken van een kind bij de grote motoriek observeren wij de manier waarop een kind reageert op het lukken of mislukken van bewegingen of spelresultaten. Tijdens gym- en spellessen kunnen wij hier veel van zien. Blijft het kind maar wat proberen of zie je dat het bepaalde bewegingen net iets gevarieerder uitprobeert en zijn/haar best doet een beweging onder de knie te krijgen. Door ervaringen met allerlei manieren van bewegen ontwikkelt het kind een beeld van zichzelf over wat het kan of niet kan en wat het durft of niet durft.

2.2 Kleine motoriek

Bij de kleine motoriek wordt gelet op de samenwerking tussen de linker- en rechterkant van het lichaam.

Asymmetrische motoriek noemen wij ook wel slurfmotoriek; de ene helft van het lichaam beweegt zich hierbij tegengesteld aan de andere helft (denk aan kruipbewegingen).

Bij kinderen van 2 jaar is de verwachting dat de slurfmotoriek of asymmetrische motoriek niet meer zichtbaar is. Dit bewegen moet soepel samengaan met symmetrisch bewegen. Hiermee wordt bedoeld dat de linker- en de rechterzijde gelijktijdig bewegen. De bewegingen zijn dan spiegelbeeldig aan elkaar. Bij kinderen met zogenaamde slurfresten zie je vaak dat de ene arm of hand beweegt in een niet gecontroleerde tegenovergestelde beweging, waardoor er iets bijvoorbeeld van de tafel valt.

Bij 3- tot 5-jarigen zullen de bewegingen veelal symmetrisch zijn, dat wil zeggen dat een kind met beide handen dezelfde bewegingen uitvoert. Het kind springt met beide voeten tegelijkertijd. Het pakt voorwerpen zowel met links als met rechts. Dit wisselt zich nog vaak af. Het kind kijkt net zo gemakkelijk met het linker- als met het rechteroog enz. Het kind bevindt zich in de **symmetriefase**. Het is heel belangrijk dat een kind de kans krijgt dit lang en vaak genoeg te blijven doen, zodat de rijping die hierbij ook in de hersenen plaatsvindt zo volledig mogelijk zal zijn.

Langzamerhand valt er waar te nemen dat het kind steeds meer zijn/ haar voorkeurskant gebruikt, en dat de andere lichaamshelft gaat assisteren: Er wordt getekend met rechts, de linkerhand ligt rustig op het papier. Zo werken de handen samen. Deze overgangperiode wordt de **lateralisatiefase** genoemd. Uiteindelijk gebruikt het kind alleen nog maar de voorkeurskant, dit wordt de dominante kant genoemd. De niet voorkeurshand heeft een ondersteunende functie. Dan is **dominantiefase** bereikt en kun je zeggen of een kind links- of rechtshandig is. Dit zal rond het zevende levensjaar plaatsvinden.

2.3 Teken en schrijven

Bij dit punt wordt op het mechanisme van het schrijven gelet. De motoriek van het schrijven wordt in de onderbouw al voorbereid door bijvoorbeeld het omtrekken en inkleuren van de inlegfiguren. De knopjes op de figuren en de cilinderblokken bevorderen het goed hanteren van een potlood.

Het kind houdt het potlood op de volgende wijze vast: het potlood zit tussen de toppen van de duim en de wijsvinger, en het topje van de middelvinger steunt onder tegen het potlood. Bij de potlood- of pengreep wordt er uiteraard ook gelet op met welke hand het kind schrijft.

Bij het onderdeel lichte / vaste hand kijken we naar hoe de stand van de hand is bij tekenen en schrijven? (naar buiten, naar binnen of recht?) en hoe beweegt de hand zich? Te zwaar? Te licht? Bij het schrijven van losse letters, woorden of zinnen wordt erop gelet of het kind daarbij vloeiend over het papier voortbeweegt, we noemen dat de schrijfbeweging.

Is de houding van het kind tijdens het schrijven in orde, zodat het op een ontspannen manier vlot en goed kan (leren) schrijven?

Tenslotte kijken we naar het schrijfschrift van het kind. Hierbij wordt er gelet op de richting van letters en cijfers, de grootte en de verhouding en verbindingen tussen deze letters en cijfers en het netjes schrijven op de regel.

3. Taal

Als we het over taal hebben hanteren we het bijzondere onderscheid dat Montessori reeds maakte, nl de spraakontwikkeling en de taalontwikkeling. Bij spraakontwikkeling wordt gedacht aan het articuleren, het horen en uitspreken van alle klanken behorend bij de (Nederlandse) taal. Om deze ontwikkeling te bevorderen wordt er in de onderbouw veel aandacht gegeven aan het voelen en uitspreken van de schuurpapierletters. Zo wordt het mechanisme van de spraak vervolmaakt met behulp van een concreet gemaakte klank (= een letter).

Onder taalontwikkeling wordt verstaan: De manier waarop kinderen woorden en zinnen leren begrijpen en gebruiken. Daarbij verwerven kinderen inzicht in grammaticale en communicatieve regels. Dit is te observeren bij het gebruik van taal, de spelling en het ontleden.

3.1 Spraaktaal

3.1.1 Fonologisch niveau

Fonologie is de wetenschap van het geheel van spraakklanken van een taal. Bij kinderen letten we er hierbij op of de klanken goed worden uitgesproken en of ze de klanken in combinatie met andere klanken goed uitspreken. Op ongeveer 5 à 6jarige leeftijd kan men van kinderen verwachten dat ze de klankvolgorde in een woord correct en volledig vormen.

Ook wordt er bij dit onderwerp op gelet of kinderen de volgorde van klanken in woorden horen. (muis = m-ui-s)

3.1.2 Morfologie

Morfologie is de leer van de woordvorming. We letten er bij kinderen op of ze de regels hanteren van de vervoeging van de werkwoorden en van de verbuiging van de zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden.

3.1.3 Syntaxis

Op syntactisch niveau wordt gelet op de zinsbouw: De woordvolgorde binnen een zin moet juist zijn.

3.1.4 Semantiek

Het semantische aspect van de taal gaat over de taalinhoud, over de betekenis van woorden. Het gaat bij dit onderdeel om het ontwikkelen van het begrippenkader en de daaraan gekoppelde woordenschat (het lexicon)

3.1.5 Pragmatiek

De pragmatiek gaat over het taalgebruik. De vraag hierbij is welke taalvorm en taalinhoud een kind in een bepaalde situatie kiest en waarom. Hiervoor gelden natuurlijk sociale regels en afspraken. Het kind leert bijvoorbeeld:

Als mensen praten doen ze dat om de beurt.

Goede manieren vinden om iets te zeggen in bepaalde situaties.

Vragen te stellen.

De leid(st)er observeert hoe het kind zich hierin ontwikkelt.

3.1.6 Metalinguïstiek

Met metalinguïstiek wordt bedoeld het “denken over taal”. Het kind kan begrijpend luisteren en van daaruit reageert het kind op taal van anderen. Ook reflecteren kinderen op jonge leeftijd al wel eens spontaan op hun eigen taal: “Ik zit op school.” “Hé, dat is raar! Ik zit toch niet op het dak van de school!”

3.1.7 Taalgeheugen

Het kind moet taal uit de omgeving kunnen ontvangen, vasthouden, opslaan en teruggeven.

Het verwerken, opslaan en weer beschikbaar krijgen van informatie is een geheugenfunctie.

Kan het kind woorden, zinnen en teksten uit zowel het korte- als het lange termijn geheugen terughalen?

3.2. Geschreven taal en spelling

3.2.1 Woorden maken

Wanneer kinderen ongeveer 9 letters kennen, leren kinderen woorden maken door de juiste letters in een letterdoos te zoeken en ze achter elkaar te leggen. Als de letterkennis toeneemt, zal ook het aantal mogelijk te maken woorden toenemen en ook worden de woorden die het kind maakt langer. Vanaf het zesde en zevende jaar leert het kind spellingregels voor het maken van woorden. De leid(st)er kijkt of het kind deze spellingregels ook goed toepast.

3.2.2 Zinnen maken

Geobserveerd wordt of een kind een goede zinsopbouw kan maken en de juiste leestekens gebruikt. Ook wordt bij het schrijven van zinnen de werkwoordspelling belangrijk.

3.2.3 teksten maken

Past het kind de (werkwoord)spellingregels goed toe? Hoe is de stijl van schrijven. In de bovenbouw leren de kinderen het verschil tussen zakelijke, niet-zakelijke en betogende teksten.

3.3 Taalbeschouwing

Door het bestuderen van taal ontdekt het kind hoe de taal in elkaar zit. Dit bevordert het zorgvuldig luisteren, spreken en op tempo lezen. Het bestuderen van taal wordt in het montessorionderwijs al vanaf het eerste jaar van de middenbouw gedaan.

3.3.1 Woordsoorten benoemen

Kinderen leren door het werken met de gekleurde taaldozen en taalsymbolen verschillende woordsoorten benoemen, zoals het zelfstandig naamwoord, het werkwoord en het lidwoord. Aan iedere woordsoort is een taalsymbool gekoppeld.

3.3.2 Zinnen ontleden

Zinsontleden (redekundig ontleden), waarbij de leid(st)er kijkt of het kind het onderwerp, het gezegde, het lijdend voorwerp etc. kan benoemen in een zin.

3.3.3 Taalgedrag / beheersing

Bij dit onderdeel wordt er gekeken naar het taalgedrag van het kind. Kan het kind op de juiste wijze communiceren, zowel mondeling als bij het maken van een eigen tekst? Kan het kind betogend schrijven? Kan het kind gedichten maken en de taal creatief gebruiken?

3.4 Leestaal

3.4.1 Woordidentificatie

In het montessorionderwijs krijgen kinderen de gelegenheid om te leren lezen op een manier waar ze zelf het sterkste in zijn.

Sommige kinderen leren lezen vanuit het schrijven. Het kind voelt en schrijft de letters en verbindt er later klanken aan om zo tot lezen te komen.

Andere kinderen zijn veel meer gericht op het leren van de klanken zonder deze te schrijven en legt woorden met de letterdoos.

Weer andere kinderen combineren schrijven en lezen vanaf het begin.

Er is ook een groep kinderen die gemakkelijker woorden herkennen en daarna pas de letters afzonderlijk leren.

Er wordt op gelet hoe de letterkennis van het kind zich ontwikkelt. Kan het kind een woord decoderen door het letter voor letter te lezen en de klanken aan elkaar te verbinden? Gaat dit steeds vlotter en meer automatisch? Kan het kind zinnen lezen en heeft het daarbij ook steeds minder het spellende lezen nodig?

3.4.2 Begrijpend luisteren

Kinderen leren taal het beste spreken als deze gekoppeld is aan wat ze doen. Als kinderen werken met o.a. de boerderij en ze daar opdrachten krijgen die ze moeten uitvoeren: 'zet het zwarte schaap achter de hooiberg', is begrijpend luisteren een vaardigheid waarover ze moeten beschikken.

3.4.3 Begrijpend lezen

Door Maria Montessori werd met nadruk geen onderscheid gemaakt tussen technisch lezen en begrijpend lezen.

Vanaf het allereerste begin van het lezen wordt er in het montessorionderwijs op gelet of het kind de woorden die het schrijft of legt goed begrijpt en ook meteen begrijpt wat het leest. Heeft het gelezene betekenis voor het kind? Als het een tekst heeft gelezen, heeft het dan begrepen waarover deze gaat?

Kan het kind de tekst navertellen alsof er een film in het hoofd van het kind afspeelt?

Kan het kind het gevoel dat de tekst oproept weergeven?

3.4.4 Begrijpend schrijven

We leren kinderen dat je op verschillende manieren kan schrijven; begrijpend, studerend en kritisch.

We kijken of kinderen verhalen kunnen schrijven en of dat verhalen uit de directe belevingswereld of ook fantasieverhalen zijn. Hoe kinderen een gestructureerd verslag (bijv. werkstuk) schrijven of een gedicht maken wordt ook geobserveerd.

3.4.5 Taalbegrip

Bij taalbegrip gaat het over de registratie van het taalniveau. Heeft het kind voldoende woordenschat en voldoende kennis over zinsconstructies? Heeft het kind associatievermogen om de inhoud van een tekst te kunnen begrijpen, met andere woorden gebruikt het kind zijn/haar voorkennis om een tekst te kunnen begrijpen? Tevens omvat taalbegrip het leren onderscheiden van informatieve- en betogende teksten en soorten verhalende teksten.

3.5 Engelse taal

3.5.1 Mondelinge taalvaardigheid

Er wordt op gelet of een kind eenvoudige gesproken teksten over alledaagse situaties begrijpt en of het voldoende Engelse woorden kent om dit te kunnen doen.

3.5.2 Lees- en schrijfvaardigheid

Het kind begrijpt de hoofdzaken van eenvoudige geschreven teksten. Het kind kan een woordenboek of andere middelen (computer) gebruiken om betekenissen of schrijfwijzen van Engelse woorden op te zoeken.

3.6 Taal anders

Bij taal anders moet u denken aan kinderen die een nog andere taal dan Nederlands en/of Engels spreken, bijvoorbeeld het Fries, Spaans of Frans etc. Wanneer daar sprake van is kan ook over de ontwikkeling binnen die taal iets in het dossier geregistreerd worden.

4. Rekenen/wiskunde

Het montessorionderwijs kent vele materialen die er vooral op zijn gericht om bij het kind een 'mathematische geest' te ontwikkelen. Wiskunde, wiskundig denken en redeneren nemen een belangrijke plaats in in het geheel. Het zintuiglijk materiaal in de onderbouw laat kinderen al ervaren hoe relaties en verhoudingen in elkaar zitten. De rekenmaterialen sluiten naadloos aan op deze materialen en geven het kind de mogelijkheid al werkend wiskundige ontdekkingen te doen en uit te breiden.

4.1 Getalbegrip

Bij getalbegrip denken we aan de plaats en de waarde van grootheden en van getallen. De meeste tweejarigen weten bijvoorbeeld al heel goed wat "twee" is en wat "groot" en "klein" is. Getalbegrip is belangrijk om te kunnen rekenen.

4.1.1 Begrip van grootheden

Bij hoeveelheidsbegrip leren kinderen meten met verschillende eenheden. Bijvoorbeeld met lengte, afstand, gewicht, tijd, oppervlakte en inhoud.

Belangrijk is dat het kind ontdekt dat een hoeveelheid relatief is, afhankelijk van een maat en van de te meten grootheid. Is 4 altijd meer dan 3? Nee, niet als je 4 druppels water vergelijkt met 3 liter water. En ook al verandert de vorm, de hoeveelheid blijft hetzelfde, de duizendketting kun je uitleggen, maar ook opvouwen tot een blok, het blijft duizend.

Het sorteren van voorwerpen op hun overeenkomst valt ook onder hoeveelheidsbegrip.

4.1.2 Begrip van getallen

De kinderen leren de rekenbegrippen: meer, minder, evenveel, erbij, eraf, gelijk aan, verdelen, enz. Om te kunnen tellen moeten de kinderen

de getalrij kunnen opzeggen en tegelijk aanwijzen. Het kind herkent kleine hoeveelheden zonder te tellen, kan getallen benoemen, gebruikt de getallen en de rekensymbolen +, x, - en : op de juiste manier. De ontwikkeling van het telbegrip zal ongeveer in de veertigste onderwijsmaand zijn afgerond.

4.2 Getal- en bewerkingsinzicht

Om efficiënt te kunnen rekenen is een behoorlijk inzicht in de structuur van de getallen belangrijk. Bijvoorbeeld: het kind kan een getal verdelen in eenheden, tien-, honderd-, duizendtallen, enz. Het kind leert een getal vlot uit te spreken. Ook wordt er bij dit onderdeel op gelet of het kind handig kan rekenen. Bijvoorbeeld: $239+699$. Dan doe je eerst: $240+700=940$. Dan moeten daar nog 2 af en het kind heeft het antwoord: 938.

4.2.1 Hele getallen

Het kind krijgt inzicht in ons tientallig stelsel door te werken met de rekenmaterialen (concreet), daarna zonder de rekenmaterialen (abstract). Het kind leert optellen, vermenigvuldigen, delen en aftrekken met grote en kleine hele getallen. Het kind leert ook te verwoorden hoe hij een som uitrekent.

4.2.2 Breuken

Het kind kan met de breuken hoofdbewerkingen (optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen) uitvoeren en verwoorden. Belangrijk is hierbij het kunnen 'zien' van een getal als breuk en het kennen van de bijbehorende wiskundetaal, bijvoorbeeld; teller, noemer, herleiden, vereenvoudigen, enz.

4.2.3 Decimale getallen

Het kind kan met kommagetallen de hoofdbewerkingen uitvoeren. Belangrijk is hierbij het kunnen 'zien' van een getal als kommagetal en het kennen van de bijbehorende wiskundetaal, bijvoorbeeld; tiende, honderdste, tiendelige breuk enz.

4.2.4 Procenten

Belangrijk is hierbij het kunnen 'zien' van een getal als percentage en het kennen van de bijbehorende wiskundetaal, bijvoorbeeld; percentage, korting, stijging, daling, enz.

4.2.5 Machten

In de leerlijn van Montessori worden machten aangeleerd met behulp van vierkanten en kubussen. De kinderen werken veel met de vierkanten van het kralenrek. Ze leren dat het vierkant van vier = $4 \times 4 = 4^2$. Zo ook met de kubus van vier: $4 \times 4 \times 4 = 4^3$. Werken met machten van getallen is een activiteit die aanzet tot wiskundig denken.

4.2.6 Veelvouden/ factoren

Door met veelvouden en factoren te werken leert een kind getallen indelen volgens bepaalde eigenschappen en deze rekenkundig onderzoeken.

De veelvouden van 8 zijn 16, 24, 32, enz. Het kind leert het kleinste gemeenschappelijke veelvoud (KGV) en het grootste gemeenschappelijke veelvoud/deler (GGV of GGD) te berekenen en te verwoorden.

Bijvoorbeeld: het KGV van 2, 3 en 4 is 12. De GGV van 8 en 12 is 4.

Een getal waarmee we vermenigvuldigen noemen we een factor. Het kind leert te ontbinden in factoren. Bijvoorbeeld: $84 = 2^2 \times 3 \times 7$.

4.2.7 Verhoudingen

Het rekenen met verhoudingen heeft tot doel om situaties vergelijkbaar te maken (wat is voordeliger: 3 batterijen voor € 9 of 5 batterijen voor €12,50?). Het kind moet hierbij leren de verhoudingsrelatie te zoeken. Belangrijk is hierbij het verkrijgen van inzicht in het oplossen van eenvoudige verhoudingsproblemen door het vaststellen van de verhoudingsrelatie en het hanteren van een verhoudingstabel.

4.2.8 Verbanden

Het gebied verbanden gaat over het omgaan met tabellen, grafieken en formules. De kinderen kunnen in hun (gecijferde) omgeving turven, tellen, meten en wegen om zo hun eigen informatie te verzamelen. Als ze deze overzichtelijk noteren ontstaat als het ware al een tabel.

Via beeld-, staaf-, cirkel- of lijngrafieken leren de kinderen hun informatie grafisch weer te geven.

4.3 Vaardigheden

4.3.1 Hoofdrekenen

Hoofdrekenen is, het woord zegt het al, rekenen uit het hoofd. Soms mag een tussenstap opgeschreven worden.

Werken met de montessorirekenmaterialen heeft tot gevolg dat het uit het hoofd rekenen sneller, met grotere zekerheid en met meer begrip gaat. Het kind gebruikt bij hoofdrekenen bijvoorbeeld de tafels. Belangrijk is het dat het kind de tafels regelmatig blijft oefenen.

We letten bij het hoofdrekenen bijvoorbeeld op of het kind kan verwoorden hoe het een som heeft uitgerekend, de positie van de getallen kan benoemen en het antwoord van een som weet te schatten.

4.3.2 Automatiseren / memoriseren

Automatiseren is het snel oplossen van een rekenopgave waarbij tussenstappen steeds meer overgeslagen worden. Bijvoorbeeld bij het optellen en vermenigvuldigen.

Memoriseren is het uit het hoofd leren en kunnen reproduceren van getalkennis en rekenfeiten zoals de tafels.

Slechts een beperkt hoeveelheid rekenfeiten dient echt gememoriseerd te zijn, namelijk: de telrij, optellingen tot 20, aftrekkingen tot 20 en de vermenigvuldigtafels 1 t/m 10.

4.3.3 zakrekenmachine

Kinderen moeten met inzicht een rekenmachine leren gebruiken, o.a. ter voorbereiding op de middelbare school.

5. Geometrie

5.1 Lichamen, figuren en lijnen

Geometrie gaat over figuren, oppervlakte en inhoud. Er is een samenhang en wisselwerking tussen rekenen en geometrie.

5.1.1 Lichaam, grondvlak, figuur

Peuters en kinderen in de onderbouw komen vooral door het zintuiglijk materiaal in aanraking met geometrische vormen: de kubus, de prisma, de stok, de geometrische vormen en figuren.

Kinderen gaan in de omgeving op zoek naar herkenning van de figuren en vormen. Bijvoorbeeld door het omtrekken van de geometrische figuren.

5.1.2 Totale figuur

Door passen, meten, schuiven, omtrekken, uitknippen en plakken met totale figuren ontdekt het kind de eigenschappen van geometrische figuren. Bij het samenstellen ziet het kind bijvoorbeeld dat met twee dezelfde gelijkzijdige driehoeken verschillende figuren kunnen worden gevormd. Ook leren de

kinderen de namen van de figuren voor zover ze die nog niet kennen. Een gebruikt materiaal is bijvoorbeeld de 12 blauwe driehoeken.

5.1.3 Composities

Het geometriemateriaal leent zich bij uitstek voor het maken van decoratieve composities met allerlei materialen, zoals papier, tekenmateriaal, inkt, verf en dergelijke. Papier in allerlei vormen en maten kan als uitgangspunt dienen om te decoreren. We letten op of het kind oog heeft voor detail, nauwkeurigheid en symmetrie.

5.1.4 Analyse van figuren

Het kind maakt kennis met de verscheidenheid in figuren, in lijnen, in cirkels en in hoeken. Het analyseert bijzonderheden en technische details nauwkeurig om deze zelf te kunnen construeren. Een greep uit de aan te leren begrippen: gelijkbenig, straal, middelloodlijn, bissectrice, gestrekte hoek.

5.1.5 Congruentie

Congruentie betekent: overeenstemming in vorm, een figuur is dus gelijk aan een ander figuur. Het gaat hierbij dus om het leren ontdekken van dezelfde figuren.

5.1.6 Gelijkvormigheid

Gelijkvormigheid betekent gelijk van uiterlijk. Het kind oefent met figuren die een gelijke vorm hebben maar niet van hetzelfde formaat zijn.

5.1.7 Equivalentie

Equivalentie figuren zijn figuren die evenveel waard zijn. Het kind bewijst equivalentie door dit te beredeneren voor figuren waarvan dit niet door 'het blote oog' is vast te stellen. Een vierkant kun je verdelen in 2 rechthoeken maar ook in twee driehoeken. Deze rechthoeken en driehoeken zijn equivalent omdat ze beiden de helft van dit vierkant zijn.

5.1.8 Verhoudingen

Hierbij gaat het om verschillende mogelijkheden voor het vaststellen van verhoudingen tussen figuren. Hiertoe moet het kind vlakken, lijnen en hoeken kunnen vergelijken.

5.1.9 Stellingen

In de school hebben wij materiaal waarmee kinderen de stelling van Pythagoras ($a^2+b^2=c^2$) kunnen ontdekken. Vervolgens zijn er verschillende oefeningen om deze stelling te bewijzen en toe te passen. In de geometriemap staan nog meer stellingen waarmee de kinderen aan het werk kunnen.

5.1.10 Oppervlakte

Het kind kan van verschillende figuren oppervlaktes bepalen, berekenen en kent de formule.

5.1.11 Inhoud

Het kind kan het begrip inhoud bepalen en de formule beredeneren.

6. Kennisgebieden

6.1 Wereld en heelal

In de kosmische opvoeding staat het ontwikkelen van een kosmische houding centraal. Kosmische opvoeding brengt waardering bij voor de schepping en voor alles wat door menselijke samenwerking tot stand is gekomen. Een kosmische houding wordt ontwikkeld als een kind zich bewust wordt van de mogelijkheden en van de verantwoordelijkheid om dit te gebruiken ten behoeve van de wereld om zich heen.

6.1.1 Geografisch perspectief

Kinderen in de onderbouw doen vooral ervaringen op die zijn gericht op het benoemen van dieren en planten en het ervaren van de verschijnselen die horen bij de seizoenen en de directe omgeving. De geografische spreiding van dieren, planten en mensen over de aarde en de oorzaken die daartoe hebben geleid zijn onderwerpen die vanaf het 6^e jaar een rol gaan spelen. De belangstelling voor deze onderwerpen valt samen met de behoefte om meer naar anderen toe te trekken en zich meer op de buitenwereld te richten. Onder dit ontwikkelingsgebied valt bijvoorbeeld ook topografie.

6.1.2 Inrichtingsperspectief

Inrichtingsperspectief gaat over de ruimtelijke inrichting en vormgeving van de wereld door de mens. Het kind leert dat de mens van grote invloed is op deze inrichting. Het ontdekt de samenhang en structuur in de eigen omgeving.

Het kind leert bijvoorbeeld over wonen, werken, levensbeschouwing, verkeer, bestuur, arbeid, techniek en beroepen. Ook leert het over de wisselwerking tussen mens en milieu, over vervuiling en bescherming.

De eigen gezondheid valt hier ook onder, bijvoorbeeld hygiëne en verzorging.

6.1.3 Historisch perspectief

Bij dit perspectief leert het kind zich oriënteren op het gebied tijd, op de wereld en op zichzelf. Het vierjarige kind ervaart bewust wat tijd is in de directe omgeving binnen de context van de dagelijkse gebeurtenissen die het ritme van de dag, de week en het jaar bepalen. Het ervaart de wisseling van de seizoenen en is steeds beter in staat de waargenomen verschijnselen onder woorden te brengen. Het kind ervaart het directe verleden en de nabije toekomst.

In de leeftijd van 6 t/m 12 jaar leren kinderen dat de situatie waarin wij vandaag de dag leven, in relatie staat tot de gebeurtenissen in het verleden (geschiedenis). De kinderen maken kennis met de ontwikkeling en veranderingen van culturele, politieke, sociale en economische aspecten.

7. Perioden van groei

Montessori heeft de "Perioden van groei" omschreven. Deze schetsen het ontwikkelingsverloop van een kind totdat het volwassen is. Het geeft de leid(st)er en de ouder inzage in de groei van het kind als persoonlijkheid en wordt ook wel de identiteitsontwikkeling genoemd.

Perioden van groei

0-6 jaar	Periode van schepping:
0-3 jaar	De schepper: absorberende geest
3-6 jaar	De ontdekker: zelfbewustheid, creativiteit
	Met gevoelige perioden voor waarnemen, bewegen en taal.
6-12 jaar	Periode van verkenning en van wetenschap:
6-9 jaar	De verkenner: stabiliteit zet in, kennisverwerving
9-12 jaar	De wetenschapper: rust en helderheid
	Met gevoelige perioden voor het verwerven van kennis en het ontwikkelen van sociale en morele waarden.

7.1 Gevoelige perioden

Een gevoelige periode is een periode waarin een kind gericht is op het verwerven van een functie, bijvoorbeeld lopen. Gevoelige perioden zijn het gemakkelijkst te herkennen aan gedrag dat zich uit in een minimum aan inspanning en een maximum aan resultaat. Het kind richt zijn inspanning op het herhalen van de handeling waardoor het steeds minder inspanning hoeft te leveren, terwijl het resultaat steeds beter wordt.

7.1.1 Periode van schepping

De periode van schepping omvat de gevoelige perioden van het waarnemen (zien, horen, voelen, proeven, ruiken en wegen), het bewegen en de taal. Het kind werkt met inspanning, herhaalt vaak en heeft intensieve aandacht voor waar het mee bezig is. Het kind krijgt orde in het waarnemen, het bewegen en de taal. Montessori ziet dit als een persoonlijke verovering van het kind. Zij noemt hem daarom de “schepper”.

7.1.2 Periode van verkenning en van wetenschap

De periode van verkenning en van wetenschap omvat het verwerven van kennis. Het kind leert kennis toe te passen en nieuwe verbanden te leggen: de creativiteit ofwel de verbeeldingskracht. In deze periode zijn kinderen gericht op het samen dingen doen: de socialiteit. Door samenwerken en -leven en het goede voorbeeld van de volwassenen leren kinderen wat goed en niet goed is. Dit ervaren, beleven en oefenen de kinderen. Montessori noemt dit de moraliteit.

7.2 Werken

Hoe lang het kind aandacht heeft voor zijn/haar werk kan worden geobserveerd. Vaak begint een kind de ochtend met een eenvoudig werkje. Later op de dag kiest een kind een taak die beter bij zijn ontwikkelingsbehoeften past. Perodes van rust en onrust wisselen elkaar af.

Werken in vrijheid is volgens Montessori een noodzakelijk deel van de ontwikkeling: vrijheid in werkkeuze, werktempo en tijdsduur. Daarbij mag het kind een ander niet storen. Het kind ervaart vrijheid in gebondenheid.

7.2.1 De schepper en ontdekker

De ontdekker, een kind van 3-6 jaar, onderzoekt de omgeving en het materiaal en experimenteert met het materiaal. We zien dus een kind in de peuter /kleuterfase dat erop uit trekt, dingen onderzoekt en gebruikt, wetende dat het zelf dingen kan en dat het is toegestaan.

Wat de leid(st)er kan waarnemen: het kind neemt handelingen over tijdens een lesje, herhaalt vanuit eigen initiatief. Het verzorgt zijn/haar plantje en de omgeving en handelt nauwkeurig. Het kind toont zelfstandigheid bij de werkkeuze, de werkduur en het werktempo.

7.2.2 De verkenner en wetenschapper

Leerervaringen opdoen door activiteiten en op onderzoek uitgaan is het doel voor het kind als verkenner en wetenschapper. Ook hier is het behouden van het initiatief en de drang naar verkennen een belangrijke zaak bij het verlenen van hulp.

De verkenner (6-9 jaar) kan zichzelf een taak gaan stellen, kan ook taken van anderen aanvaarden en groeit zo toe naar de periode als wetenschapper (9-12 jaar). Dit is de fase waarin rust optreedt, zegt Montessori. Het kind is als het ware helemaal klaar om de kennisverwerving en het sociale gedrag verder te ontplooiën binnen de mogelijkheden die het heeft. Bij het kind is bijvoorbeeld waar te nemen dat het graag wil verkennen, het kind kan een dag- of weektaak plannen, het kan oorzaak/gevolg zien, het toont brede belangstelling, het kan langere tijd met een onderwerp bezig zijn, het kind verdiept zich in onderwerpen.

7.3 Identiteit

Identiteit is een complex begrip. Maria Montessori verstaat onder identiteit, de ontwikkeling van de persoonlijkheid. De groei van een mens, een kind, naar een persoon die onlosmakelijk verbonden is met de keuzes die het maakt op het gebied van waarden, principes en maatschappelijke rollen.

7.3.1 Redzaamheid

Vierjarigen kunnen de meeste handelingen rondom de verzorging van zichzelf zelfstandig uitvoeren en de aandacht gaat uit naar het verzorgen van dingen van zichzelf. Vandaar het bekende plantje in de onderbouw. Het gevoel van: dit is van mij en daarom wil ik er voor zorgen ontwikkelt zich. Montessori heeft om die reden ook beperking van materialen aangedragen. Kinderen leren wachten op iets wat ze graag willen doen.

7.3.2 Socialiteit

De indeling van de kinderen in onderbouw (groep 1 en 2), de middenbouw (groep 3, 4 en 5) en de bovenbouw (groep 6, 7 en 8) zijn een belangrijk uitgangspunt voor de sociale ontwikkeling. Montessori vergelijkt de groep ook wel met een natuurlijke gezinssituatie. Kinderen van verschillende leeftijden helpen elkaar, lossen zelf problemen op en onderwijzen elkaar. Door deze uitwisseling profiteert zowel het jonge als het oudere kind.

Het kind als ontdekker

In deze fase is het kind nog erg op zichzelf gericht. Het kind neemt wel emoties en gevoelens bij anderen waar, maar kan er nog niets mee. In deze fase vinden kinderen het vaak nog moeilijk om te delen, te wachten, geen spullen af te pakken en uit te leggen waardoor een ruzie is ontstaan. Door goed voorbeeldgedrag leren we kinderen hoe je iets moet aanpakken. Ook groepsgevoel kun je ontwikkelen door voordoen en nadoen. Kinderen van ongeveer 5 jaar maken de overstap van egocentrisme naar het vermogen zich te kunnen verplaatsen in een ander.

Het kind als verkenner

We zien dat een kind nu in staat is buiten zichzelf te treden en eigen gedachten en gevoelens te beschouwen vanuit het gezichtspunt van een ander.

Het kind kan steeds meer handelen op een manier die positieve gevolgen heeft voor de andere kinderen. Het kind houdt zich aan vriendschappen, accepteert leiding, vereenzelvigd zich met de groep waartoe het behoort. Het kind kan zich inleven in een ander, en kan eigen gevoelens en gedachten vanuit het gezichtspunt van een ander bekijken (perspectief nemen).

Het kind als wetenschapper

Het kind als wetenschapper kan denken als vanuit een buitenstaander. Het kind begint te begrijpen dat daden voor verschillende mensen verschillende betekenissen kunnen hebben.

7.3.3 Moraliteit

Morele ontwikkeling houdt in dat het kind besef en kennis ontwikkelt van de gewoonten en normen van de omgeving evenals het sociale gevoel van medeverantwoordelijkheid en rechtvaardigheid. De morele ontwikkeling begint ongeveer in het vierde levensjaar.

Het kind als ontdekker

Fase 0: Egocentrisch denken (1-4 jaar)

Als het kind nog egocentrisch denkt, zien we dat het kind denkt goed te moeten doen om zijn verlangens beloond te zien en geen straf te krijgen.

In de goed voorbereide omgeving is het voor het kind duidelijk wat wel en niet kan. De leid(st)er geeft ook gedrag- en ordelesjes.

Fase 1: Straf-gehoorzaamheid oriëntatie (rondom 4-6 jaar)

De kinderen doen wat ze gevraagd wordt, omdat ze moeilijkheden willen voorkomen. Maria Montessori ziet dit nog niet als echt gehoorzamen, dus iets doen uit vrije wil. Kinderen reageren in de groep vanuit een 'clan-geest', zoeken graag een leider en volgen die. Spel is een goed middel om kinderen in een groep mee te laten doen. Ze beleven daar plezier aan. De volwassene als voorbeeld is van belang in deze fase.

Het kind als verkenner

Fase 2: 'Voor-wat-hoort-wat' oriëntatie (rondom 7 tot 10 jaar)

De regels worden nog zonder nuancering toegepast op zichzelf en op anderen. Kinderen vinden het goed dat iedereen zijn eigen standpunt heeft. Het kind komt vaker in conflict met de omgeving, omdat het zich probeert te onderscheiden.

Het kind als wetenschapper

Fase 3: 'Braaf-zijn' oriëntatie (vanaf 10 jaar)

Om door te groeien naar de 3^e fase is het belangrijk dat het kind in een goede sociale omgeving verkeert omdat het veel waarde hecht aan wat anderen van hem/haar denken. Het krijgt een goed gevoel over zichzelf als het aan de verwachtingen van anderen voldoet en zichzelf hierin ook goed kan vinden.

7.4 Intelligentie

De meest naar voren tredende uiting van intelligentie is het vlug kunnen reageren op een prikkel, snel denkbeelden weten te associëren en een oordeel kunnen vormen. Door oefening van de zintuigen wordt de basis gelegd voor de ontwikkeling van de intelligentie.

7.4.1 Aandacht/ geheugen

Met aandacht bedoelen we dat het kind een activiteit een bepaalde tijd kan volhouden. Uit zijn geheugen kan het kind de informatie en kennis tevoorschijn halen die het op dat moment nodig heeft. Observatiemomenten kunnen zijn: het kind toont belangstelling voor bekende en/of onbekende situaties, voorwerpen en onderwerpen. Het kind kan aandacht volhouden tijdens een activiteit, kan informatie na langere tijd uit zijn geheugen oproepen, het kind stelt vragen en kijkt terug op eigen werkgedrag.

Het geheugen neemt gedurende de ontwikkeling toe (tot ongeveer het 25^e levensjaar). Het gaat dan niet om de capaciteit, want die is in aanleg gegeven, maar om de snelheid waarmee de informatie wordt opgeslagen en de mogelijkheid om informatie vast te houden, weer op te diepen en weer in te zetten.

7.4.2 Wil

Montessorioopvoeding en –onderwijs is erop gericht de ontwikkeling van de wil van het kind te bevorderen. Het kind leert bewust en doelgericht te handelen. Hij leert te kiezen en beslissingen te nemen en ontwikkelt zo verantwoordelijkheidsgevoel.

Montessori verzet zich tegen straffen en belonen vanwege de ongewenste gevolgen voor de wilsontwikkeling. Voorbeeldgedrag van de leid(st)ers en ouders vindt ze heel belangrijk. Ook feedback geven is een goede manier.

Het kind kan dan, zonder beoordeeld te worden, reageren vanuit een veilige situatie. De leid(st)er kan waarnemen dat het kind juiste werkkeuzes maakt, raad en taken aanvaardt, besluiten neemt, plezier toont in het werk, problemen zelf probeert op te lossen en gehoorzaamt.

7.4.3 Verbeeldingskracht

Verbeeldingskracht is verbanden kunnen leggen. Het kind krijgt overzicht in de werkelijkheid door de ontwikkeling van het denkvermogen en ordening van deze werkelijkheid. Verbeeldingskracht speelt vooral bij kosmisch onderwijs een belangrijke rol.

Observatiemomenten kunnen zijn: het kind vraagt, stelt zich nieuwsgierig op, het kind kan gericht waarnemen.

De eerste versie van dit informatieboekje is opgesteld door Dianne Huiskens en Janine Kwak, leidsters van de montessorischool Jan Vermeer te Delft.
Deze tweede versie is gemaakt naar aanleiding van het verschijnen van de digitale versie van het MKVS door Arlyn Wiegel en Babs Boender van Montessorischool de Trinoom in Barendrecht
De foto's zijn van de kinderen op deze school.

Met dank aan Drs. E. Westra-Mattijssen
Auteur MKVS

Bronnenlijst

1. Els Westra - Kindvolgsysteem voor het Montessorionderwijs
Digitale uitgave Unilogic Sittard
2. Dr. Maria Montessori - De Methode. De ontdekking van het kind.
Amsterdam: Nederlandse Montessori Vereniging, 1993
3. Dr. Maria Montessori – Aan de basis van het leven. De absorberende geest.
Amsterdam: Van Holkema & Warendorf, 1951
4. Annemarie Moorman, Montessori Concreet
Zelhem: Nienhuis Montessori, 1998
5. Y. van der Ree - De nieuwe basisschool? De Wet op het primair onderwijs toegelicht
Den Haag: Procesmanagement Primair Onderwijs, 1998

Voor meer informatie over het MKVS:

www.montessori.nl

www.unilogic.nl

Voorinformatie over het Montessori onderwijs:

De Nederlandse Montessori Vereniging

Centraal secretariaat N.M.V.:

Bezuidenhoutseweg 251- 253

2594 AM 's Gravenhage

070-3315282

nmv-secretariaat@montessori.nl

Voor meer informatie over Kerndoelen Primair Onderwijs:

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Den Haag, DeltaHage, 2006

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/vragen-en-antwoorden/wat-zijn-kerndoelen-voor-het-basisonderwijs.html>